

Εκτροπές και παρεκτροπές

Δημήτρης Κουτσογιάννης (<http://www.itia.ntua.gr/dk/>)

Δεκαετία 1950: εκτροπή του Βοιωτικού Κηφισού στην Αθήνα (μέσω Υλίκης). Δεκαετία 1970: εκτροπή του Μόρνου στην Αθήνα. Δεκαετία 1990: εκτροπή του Ευήνου στην Αθήνα. Σε όλες τις περιπτώσεις όλοι υποδέχονται τα έργα θετικά, συχνά υμνητικά.

Δεκαετία 1950: πρώτη εκτροπή Αχελώου (του παραποτάμου του Ταυρωπού, μέσω λίμνης Πλαστήρα) στη Θεσσαλία. Οι αντιδράσεις του τοπικού πληθυσμού πολλές – και δικαιολογημένες: Η δημιουργία της λίμνης Πλαστήρα ήταν μια τεράστια επέμβαση στο περιβάλλον, φυσικό και ανθρώπινο. Επέμβαση αδιανόητη για τις σημερινές συνθήκες. Σήμερα όλες οι αντιδράσεις έχουν ξεχαστεί – πολλοί ξεχασαν ακόμη και ότι η λίμνη Πλαστήρα είναι τεχνητή και εκτρέπει νερό του Αχελώου στη Θεσσαλία. Όλοι σχεδόν αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα των έργων. Η λειτουργία των έργων έχει απομακρυνθεί από τον αρχικό σχεδιασμό. Το κυρίαρχο ενεργειακό στοιχείο του σχεδιασμού υπερκεράστηκε από το αρδευτικό στη δεκαετία του 1980. Σήμερα, έχουμε την πολυτέλεια να έχουμε ανακηρύξει ως κυρίαρχο στοιχείο το περιβαλλοντικό, αισθητικό, οικοτουριστικό – όμως και οι άλλες χρήσεις, μαζί και η υδρευτική, είναι παρούσες.

Δεκαετία 1980: εξαγγέλλεται η (δεύτερη) εκτροπή του Αχελώου, που όμως μέχρι σήμερα καρκινοβατεί. Σφάλματα προγραμματισμού και μελετών, έλλειψη πληροφόρησης, συντηρητικά και ανιστόρητα στερεότυπα οικολογούντων, μαζικές αντιδράσεις τοπικών κοινωνιών, πολιτικές λαϊκισμού, διγλωσσίας και συχνά αυταρχισμού, όλα αυτά δεν είναι ευοίωνες προϋποθέσεις για έργα τέτοιας σημασίας. Έχουν τονιστεί οι αρνητικές επιπτώσεις των έργων, που μάλιστα αποτέλεσαν τον πόλο συσπείρωσης του οικολογικού κινήματος στην Ελλάδα. Λιγότερο έχουν συζητηθεί οι θετικές. Αντί όμως της συζήτησης θετικών και αρνητικών επιπτώσεων, θα προτιμήσω να θέσω ορισμένα ερωτήματα:

- Είναι τόσο τραγικά διαφορετική η περίπτωση αυτής της εκτροπής από τις άλλες εκτροπές που προαναφέρθηκαν, ώστε να δικαιολογεί αυτές τις αντιδράσεις;
- Τα φράγματα Μεσοχώρας και Συκιάς στον Αχελώο, δεν θα κατασκευάζονταν και ανεξάρτητα από την εκτροπή, ως ενεργειακά έργα; Ειδικά για τη Μεσοχώρα, δεν είναι έγκλημα κατά της εθνικής οικονομίας να έχουν τελειώσει τα έργα από χρόνια και να μη λειτουργούν;

- Δεν θα έπρεπε να εξεταστεί σοβαρά ο σχεδιασμός που εισάγει την αντιστρεπτή λειτουργία των μονάδων παραγωγής ενέργειας (Καλαούζης, ELECTROWATT-Μαρίνος, Κουτσογιάννης, 1996), σύμφωνα με τον οποίο το ενεργειακό και οικονομικό όφελος από τα έργα θα ήταν εξαιρετικά μεγαλύτερο; Μήπως δεν έχει κατανοηθεί το γεγονός ότι οι μοντέρνες λύσεις των μικρών υδροηλεκτρικών έργων, των αιολικών πάρκων κ.ά. έχουν το μειονέκτημα της εξάρτησης από τις καιρικές συνθήκες, και ότι πρέπει να συνδυάζονται με τη δυνατότητα αποθήκευση ενέργειας; Μήπως δεν έχει κατανοηθεί ότι τα έργα εκτροπής του Αχελώου με αντιστρεπτές μονάδες θα ήταν εξαιρετική ευκαιρία για τη δημιουργία μιας ιδανικής αποθήκης ενέργειας στη χώρα μας; Η μήπως κάποιοι γνωρίζουν από τώρα πως θα εξελιχθεί το ενεργειακό τοπίο στην προσεχή 50ετία και έχουν αποφανθεί ότι δεν θα χρειαστεί αποθήκευση ενέργειας;
- Τώρα πρόκειται να «πληγεί δραματικά» ο Αχελώος, με την εκτροπή του 15-20% του νερού του, ποσότητα που πρακτικά ισοδυναμεί με μια «γερή» πλημμύρα του Αχελώου (αν και δεν την αντιλαμβανόμαστε, επειδή αναχαιτίζεται από το συγκρότημα έργων Κρεμαστών-Καστρακίου-Στράτου); Δεν έχει πληγεί, πιο δραματικά, από αυτό το συγκρότημα έργων, καθώς και από τα αρδευτικά έργα στην πεδιάδα του Αχελώου; Δεν έχει πληγεί από τις αυθαίρετες και επικίνδυνες χρήσεις/παραβιάσεις της κοίτης του κάτω από το Στράτο; Γιατί το οικολογικό κίνημα και οι τοπικές κοινωνίες δεν αντιδρούν σε αυτές; Πάντως, ελπίζω στη συμπαράστασή τους στην πρόταση που επεξεργαζόμαστε για τεχνητό και τακτικό πλημμυρισμό της κοίτης του Κάτω Αχελώου, που θα δράσει ευεργετικά στο φυσικό σύστημα αλλά και θα ακυρώσει τις αυθαίρετες ανθρώπινες χρήσεις, προσδιορίζοντας σαφώς τα όρια της κοίτης.
- Χρειαζόταν πραγματικά οι πρόσφατες τροπολογίες για τη συνέχιση των έργων εκτροπής; Δεν θα έπρεπε η υλοποίηση να γίνει στη βάση μιας εθνικής πολιτικής για το νερό και της αντίστοιχης ευρωπαϊκής Οδηγίας; Δεν θα έπρεπε να αξιοποιηθεί και το υφιστάμενο Σχέδιο προγράμματος διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας (ΥΠΑΝ, ΕΜΠ, ΙΓΜΕ, ΚΕΠΕ, 2003) αφού επικαιροποιηθεί και προσαρμοστεί στην κοινοτική Οδηγία για το νερό;
- Τελικώς, γιατί μας ενοχλεί τόσο πολύ να διαθέτουμε, ως χώρα, τις υποδομές εκείνες που μας επιτρέπουν διαχειριστικές επιλογές; Μήπως δεν εμπιστευόμαστε τους εαυτούς μας, ότι θα χρησιμοποιήσουμε τις επιλογές προς το συμφέρον της κοινωνίας και του φυσικού περιβάλλοντος;